

Regeringens proposition

1977/78: 89

om särskild ersättning till Luleå kommun;

beslutad den 12 januari 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en särskild ersättning till Luleå kommun på 50 milj. kr. Detta belopp utgör en del av den ersättning som föranleds av att kommunen och kommunens företag har gjort vissa investeringar i samband med den planerade utbyggnaden av Norrbottens Järnverk AB (NJA). Dessa investeringar har — med anledning av att Stålverk 80 har skjutits på framtiden — blivit antingen onyttiga eller för tidigt utförda.

En stor del av kommunens ersättningsanspråk är avsett att täckas genom årliga extra skatteutjämningsbidrag under femårsperioden 1978—1982. Dessa extra skatteutjämningsbidrag kan för femårsperioden uppskattas till ca 115 milj. kr. Regeringen föreslår vidare i propositionen 1977/78: 87 ett bidrag till Statsföretag AB. I detta bidrag ingår ett belopp om ca 101 milj. kr. som enligt avtal mellan Luleå kommun och NJA skall erläggas av NJA för övertagande av vissa anläggningar som kommunen har utfört i Stålverk 80-området.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-01-12

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om särskild ersättning till Luleå kommun

1 Inledning

Riksdagen godkände år 1974 riktlinjer för finansieringen av ett nytt stålverk i Luleå, Stålverk 80, (prop. 1974: 64, NU 1974: 40, rskr 1974: 263). Riksdagens beslut om Stålverk 80 har föranlett Luleå kommun att göra investeringar i industriområden, hamnanläggningar, trafikleder, vatten- och avloppsanläggningar m. m. Dessa investeringar regleras delvis i två avtal den 18 december 1974 resp. den 21 januari 1975 mellan kommunen och Norrbottens Järnverk AB (NJA). Beslutet om Stålverk 80 har vidare föranlett kommunen och vissa kommunala bolag och stiftelser att göra följdinvesteringar i mark, bostäder, skolor, fjärrvärme- och elanläggningar m. m.

I oktober 1976 fattade NJA:s styrelse ett beslut som innebar att Stålverk 80 sköts på framtiden. Genom detta beslut har nämnda investeringar blivit helt eller delvis onyttiga för kommunen resp. de kommunala företagen. Kommunen anser sig därför berättigad till ersättning av staten för de investeringskostnader som har nedlagts av kommunen och företagen eller, i de fall det endast har varit fråga om tidigareläggning av investeringar, för driftkostnaderna under det antal år som tidigareläggningen avser.

I augusti 1976 lovade den dåvarande regeringen att under en femårsperiod med början år 1978 lämna Luleå kommun extra skatteutjämningsbidrag motsvarande en årlig utdebitering av en krona per skatte-krona. Utfästelsen gjordes med hänsyn till de ändringar i tidsplanerna som då var aktuella beträffande Stålverk 80. Sedan NJA:s styrelse hade fattat beslutet om att skjuta Stålverk 80-projektet på framtiden aktuali-

serades frågan om Luleå kommuns ekonomiska problem i riksdagen. Chefen för kommundepartementet meddelade den 19 november 1976 i svar på interpellationen 1976/77: 24 och frågan 1976/77: 69 att regeringen avsåg att fullfölja åtagandet om extra skatteutjämningsbidrag.

2 Kommunens yrkande om ersättning

Luleå kommun redovisade i februari 1977 för regeringen en preliminär rapport utarbetad av Svenska kommunförbundet om de konsekvenser som de ändrade planerna för Stålverk 80 hade för kommunen. I september 1977 avlämnades en slutlig rapport som även den hade utarbetats av Svenska kommunförbundet. Kommunen har senare gett in visst kompletterande material. Ett flertal överläggningar har ägt rum mellan representanter för kommunen och tjänstemän inom regeringskansliet. Kommunens ersättningsanspråk uppgår slutligt till sammanlagt 301 203 000 kr., fördelade på punkter enligt följande sammanställning. En mer detaljerad redogörelse för kommunens ersättningsyrkanden bör fogas som *bilaga* till protokollet i detta ärende.

Sammanställning över kostnader för vilka Luleå kommun yrkar ersättning

Kommunens kostnader

<i>Punkt</i>	<i>1 000-tal kr.</i>
1 Stålverk 80-investeringar	140 584
2 Generalplaneinvesteringar	4 010
3—8 Exploateringsinvesteringar	23 439
9 Skolbyggnader, investeringar	4 067
18 Stålverk 80, skyddsinvesteringar	6 060
19 Utredningskostnader	200
20 Uppskrivning av utlandslån	10 000
	<u>188 360</u>

Kommunala bolags och stiftelsers kostnader

<i>Punkt</i>	<i>1 000-tal kr.</i>
10 Björkskatan, område 2 och 3, hyresförluster	19 033
11 Björkskatan, område 3—8, investeringar	27 312
12 Södra Bensbyn, investeringar	1 503
13 Hammaren, investeringar	46 241
14 Lerbäcken, hyresförluster	1 245
15 Fjärrvärmeanläggningar, överkapacitet m. m.	12 189
16 Elverksanläggningar, investeringar m. m.	2 210
17 Lokaltrafik till Björkskatan, driftunderskott	3 110
	<u>112 843</u>
Summa	301 203

Kommunen har, som framgår av bilagan, i sin redovisning indelat de objekt för vilka ersättning begärs, i två olika grupper. Till den ena gruppen har förts kostnader för sådana investeringar som kommunen

utifrån nu kända förutsättningar inte alls eller endast marginellt anser sig kunna nyttiggöra. Till den andra gruppen har förts kostnader för sådana påbörjade men avbrutna investeringar som enligt kommunens bedömning senare kan komma att nyttjas för avsett ändamål och således kan anses vara tidigarelagda.

De kostnader som har redovisats under punkterna 1, 2, 5—8, 11—13 och 18 samt delar av beloppen under punkterna 9 och 16 avser investeringar som har hänförs till den första gruppen. Kostnaderna för dessa investeringar har således i sin helhet tagits upp i ersättningsyrkandet.

För var och en av de investeringar som har förts till den andra gruppen har kommunen bedömt det antal år som investeringen har tidigarelagts. På investeringsutgifterna har kostnader för ränta och avskrivning beräknats. För dessa kostnader har ersättning begärts för den tid som investeringarna inte beräknas komma till avsedd användning. Dessa yrkanden redovisas under punkterna 3, 4 och 15 samt delar av punkterna 9 och 16.

Dessutom yrkar kommunen ersättning för de kommunala bostadsföretagens hyresförluster, dels i bostadsområdet Björkskatan (p. 10) t. o. m. år 1982, dels i bostadsområdet Lerbäcken (p. 14) t. o. m. år 1979. Ersättning yrkas också t. o. m. år 1981 för det kommunala trafikföretagets driftunderskott (p. 17), som uppstår på grund av att bostadsområdet Björkskatan inte får det befolkningsunderlag som har planerats.

Kommunen har vidare under punkt 19 begärt ersättning för de konsultkostnader som kommunen och de kommunala företagen har haft för utredning om ersättningsanspråken. Kommunens yrkande under punkt 20 baseras på att justeringar av den svenska valutans värde har ökat kommunens låneskuld och räntekostnader för utländska lån, som har tagits upp för finansiering av en del av de i sammanställningen upptagna investeringarna.

3 Föredraganden

Jag har i det föregående redogjort för de omständigheter i samband med beslutet om Stålverk 80, som har föranlett Luleå kommun och kommunens företag att göra omfattande investeringar med anledning av denna planerade utbyggnad av Norrbottens Järnverk AB (NJA). För egen del anser jag att kommunen och dess företag har haft goda skäl för dessa investeringar. Någon juridisk rätt till ersättning direkt av staten för investeringar som har blivit antingen onyttiga eller för tidigt utförda synes dock enligt min mening inte föreligga. Däremot kan det från allmän skälighetssynpunkt hävdas att kommunen bör få ersättning på grund av att Stålverk 80 har skjutits på framtiden. Jag anser för egen del att kommunens åtaganden har en sådan omfattning att det

med hänsyn till omständigheterna finns skäl för ersättning i detta särskilda fall.

De yrkanden om ersättning som kommunen har fört fram har ingående granskats inom regeringskansliet. Därvid har prövats om gjorda investeringar kan anses föranledda av statsmakternas beslut om Stålverk 80, om de redovisade kostnaderna framstår som rimliga och om investeringarna till någon del kan anses vara av värde för kommunen även om Stålverk 80 har skjutits på framtiden. Vid denna prövning har också överläggningar ägt rum med representanter för Luleå kommun.

Jag övergår nu till att redovisa mina ställningstaganden till de olika ersättningsanspråken.

Först vill jag framhålla att chefen för industridepartementet senare denna dag kommer att hemställa att regeringen i proposition om statligt engagemang inom handelsstålindustrin m. m. föreslår ett bidrag till Statsföretag AB. I detta bidrag har räknats in det belopp på 100 876 000 kr., som enligt avtal i februari 1977 mellan Luleå kommun och NJA skall erläggas av NJA för övertagande av vissa av kommunen utförda anläggningar i Stålverk 80-området. Nämnade belopp ingår som en del av de investeringar som har redovisats under punkt 1.

Kommunens framtida nytta av återstående investeringar under punkt 1, 39 708 000 kr., begränsas till att anläggningarna finns att tillgå om det skulle bli aktuellt med en industrietablering av viss typ. Eftersom förutsättningarna härför f. n. måste betecknas som mycket osäkra, bör det resterande beloppet enligt min mening i sin helhet ersättas av staten.

Vid en framtida utbyggnad av kommunen bör det vara rimligt att utgå från att ändring av markanvändningen inte behöver göras i sådan omfattning att de under punkt 2 upptagna s. k. generalplaneinvesteringarna i sin helhet blir onyttiga. Jag anser dock att huvuddelen av dessa kostnader bör ersättas av staten.

Redovisade kostnader för exploateringsinvesteringar under punkterna 3—8 och för Hemängsskolan under punkt 9 liksom kommunens bedömning av i vilken utsträckning vissa av dessa investeringar har utförts tidigare än vad som annars skulle ha varit nödvändigt är enligt min mening rimliga. Jag föreslår att dessa kostnader ersätts, bortsett från den del som avser inköp av ett skogsområde på Södra Mulön. De kommunala bostadsföretagens beräkningar av hyresförluster som väntas uppstå för nyuppförda lägenheter i bostadsområdena Björkskatan (p. 10) och Lerbäcken (p. 14) på grund av att den tidigare väntade expansionen hade uteblivit är av naturliga skäl svåra att bedöma. Jag återkommer i det följande till denna fråga.

Bostadsföretagens bedömningar att vissa investeringar i bostadsområdena Björkskatan (p. 11), Södra Bensbyn (p. 12) och Hammaren (p. 13) är onyttiga synes i huvudsak riktiga. Huvuddelen av dessa kostnader bör därför enligt min mening ersättas.

De ersättningsanspråk som kommunen har fört fram under punkterna 15—17 för de kommunala företagens räkning synes också vara i huvudsak rimliga. En viss reducering av beräknade kostnader för överkapacitet i fjärrvärmeanläggningarna bör dock göras.

Kommunens övriga yrkanden bör enligt min mening inte föranleda ersättning från staten.

Som inledningsvis har anförts har regeringen lovat, att Luleå kommun under en femårsperiod med början år 1978 skall få extra skatteutjämningsbidrag som motsvarar en årlig utdebitering av en krona per skattekrona. Regeringen har med anledning härav för år 1978 beviljat Luleå kommun ett extra skatteutjämningsbidrag på 18,1 milj. kr. Vid min bedömning av kommunens ersättningsanspråk har jag utgått ifrån att basen för statens ersättning till kommunen skall utgöras av årliga extra skatteutjämningsbidrag under åren 1978—1982 som motsvarar en krona per skattekrona. Redogörelsen för kommunens ersättningsyrkanden visar att en del av dessa, framför allt de som avser framtida hyresförluster, överkapacitet hos utförda anläggningar och tidigare lagda investeringar, grundas på uppskattningar som av naturliga skäl är osäkra. De utgifter som avses är inte av engångskaraktär utan utgörs av årliga kostnader. Lämpligheten av extra skatteutjämningsbidrag för att täcka bl. a. sådana kostnader är enligt min mening uppenbar. Utöver de extra skatteutjämningsbidragen bör kommunen få ett engångsbelopp som ersättning för gjorda investeringar m. m. i samband med den planerade utbyggnaden av NJA.

Min prövning av kommunens ersättningsyrkanden om tillsammans ca 301 milj. kr. har som redovisats föranlett reduceringar i en del fall. Enligt min mening bör ersättning utgå på följande sätt. NJA övertar som tidigare sagts investeringar som ingår i nämnda summa med ett belopp av ca 101 milj. kr. Summan av de extra skatteutjämningsbidrag som kommunen har fått löfte om kan uppskattas till ca 115 milj. kr. under femårsperioden 1978—1982. Jag förordar — efter samråd med chefen för kommundepartementet — att därutöver ett engångsbelopp om 50 milj. kr. beviljas Luleå kommun. Denna ersättning bör betalas ut redan under innevarande budgetår. För ändamålet bör därför ett särskilt anslag begäras på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i det föregående om en särskild ersättning till Luleå kommun för vidtagna åtgärder med anledning av Stålverk 80-projektet,

2. till *Särskild ersättning till Luleå kommun* under åttonde huvudtiteln på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 50 000 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga

Sammanställning av Luleå kommuns ersättningsyrkanden, inkl. ränta t.o.m. 1977-12-31, (1 000-tal kr).

	Nettoinveste- ringar som ej kan utnyttjas	Driftkost- nader för tidigarelagda investeringar m.m.
KOMMUNEN		
1. <i>Stålverk 80-investeringar</i>		
Färdigproduktkaj	50 157	
Råmaterialkaj	22 081	
Industriområde F	4 072	
" G	45 000	
Farleder	381	
Kolupplag 34 + 34 A	4 453	
Gräsörleden	4 795	
Va-ledningar Gräsören— Hertsön m.m.	9 645	140 584
Dessa investeringar avser anläggningar m.m. i och i anslutning till Stålverk 80-området. Investeringarna har utförts utifrån träffade avtal mellan NJA och kommunen. Enligt ett avtal som träffats i februari 1977, skall NJA överta vissa av dessa anläggningar mot en ersättning av 100 876 tkr. Riksdagens godkännande erfordras för detta avtals giltighet. Godkänns avtalet reduceras yrkandet på denna punkt från 140 584 tkr till 39 708 tkr.		
2. <i>Generalplaneinvesteringar</i>		
Trafikleder, huvudledningar för vatten och avlopp samt för fjärrvärme	4 010	
Dessa s.k. generalplaneinvesteringar avser endast utredningskostnader		
3—8. <i>Exploateringsinvesteringar</i>		
Mark, administration, kommunalteknik och extraordinär grundläggning		
3. Björkskatan		
Tidigareläggning 4 år, avskrivning och ränta		9 300
4. Hammaren		
Tidigareläggning 5 år, avskrivning och ränta		9 030
5. Södra Bensbyn	1 796	
6. Västra Bensbyn	983	
7. Södra Mulön	1 594	
8. Hertsöns industriområde	736	
9. <i>Skolbyggnader</i>		
Hemängsskolan		
I bostadsområdet Hammaren, anläggningskostnader	3 971	
Björkskataskolan		
Överkapacitet i 4 år		96

	Nettoinveste- ringar som ej kan utnyttjas	Driftkost- nader för tidigarelagda investeringar m.m.
KOMMUNALA BOLAG OCH STIFTELSE		
10. <i>Bostäder i Björkskatan (område 2 och 3)</i> Beräknade hyresförluster åren 1976—1982		19 033
11. <i>Bostäder i Björkskatan (område 3—8)</i> Avbrutna investeringar, inkl. skadestånd till entreprenörer	27 312	
12. <i>Bostadsområdet Södra Bensbyn</i> Projekterings- och andra utrednings- kostnader	1 503	
13. <i>Bostadsområdet Hammaren</i> Avbrutna investeringar, inkl. skadestånd till entreprenörer samt återställnings- arbeten	46 241	
14. <i>Bostäder i Lerbäcken</i> Beräknade hyresförluster åren 1977—1979		1 245
15. <i>Fjärrvärmeanläggningar</i> Tidigareläggning 4—5 år, avskrivning och ränta samt kostnader för över- kapacitet i 10 år		12 189
16. <i>Elverksanläggningar</i> Projekteringskostnader för elsystemet, samt anläggningskostnader för distri- butions- och matningsanläggningar	417	1 793
17. <i>Lokaltrafik till bostadsområdet Björkskatan</i> Beräknade driftunderskott åren 1976— 1981		3 110
KOMMUNEN		
18. <i>Kompletterande skyddsinvesteringar, Stålverk 80-området</i> Tillkommande kostnader år 1978 för att undvika kapitalförstöring	6 060	
19. <i>Utredningskostnader</i> Konsultkostnader för utredning om ersättningsanspråken. Inkluderar även de kommunala företagens kostnader härför	200	
20. <i>Uppskrivning av utlandslån</i> Ökning av låneskuld och ökade ränte- kostnader för utländska lån, som har tagits upp för finansiering av en del av ovannämnda investeringar, till följd av devalvering	10 000	
	245 407	55 796
<i>Summa</i>		301 203

